СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 53. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 5 березня, 1934.

VOL. XLII. No. 53. Jersey City, N. J., Monday, March 5, 1934. THREE CENTS

АМЕРИКА ЗА РОЗЗБРОЄННЯ

ВАШИНҐТОН. — У відповідь на англійську ноту з 29 січня про роззбройну конференцію уряд Злучених Держав відповів, що Злучені Держави стоять не тільки за загальну роззбройну конференцію, але й за загальний договір про ненапад.

Цей договір має звучати, що збройні сили одної держави не сміють входити на територію іншої проти мирових договорів.

РУЗВЕЛТ ПОДАЄ ПЛЯН ПРО ФИЛИПИНИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт порадив конґресови ухвалити закон про негайне покинення Америкою всіх воєнних баз на Филипинських островах, як дальшу уступку для руху за незалежність островів.

Президент дав до зрозуміння, що колись пізніше Америка має покинути теж бази для воєнної фльоти.

ПРЕЗИДЕНТ ДОМАГАЄТЬСЯ ВИКЛЮЧНОЇ КОНТРОЛІ НАД МИТАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав до конґресу заповіджену давно заяву про митову справу. Президент домагається від конґресу признання йому виключного права рішати про мита на заграничні товари.

Без такого права, президент каже, не можна назад оживити заграничної торговлі.

ПОХОРОН ЕПИСКОПА О. Д-РА ЖУКА.

КАРТЕРЕТ (Ню Джерзи). — В пятницю, 2 березня, поховано на українськім цвинтарі в Перт Амбой, Ню Джерзи, епископа Української Православної Церкви, о. д-ра Йосифа Жука, котрий помер у Сейнт Пітерсбурґ, Флорида, дня 23 лютого б. р. Тіло Покійного споваджено до української церкви св. Димитрія в Картерет, Н. Дж., де воно було виставлене кілька днів і над яким відбувалися приписані церковні відправи.

На похорон прибуло багато народу та численні делеґації від громад і організацій, які зложили вінки. Похорон провадив архиепископ грецької архидієцезії на Північну і Полудневу Америку, о. Атенагорас, репрезентант царгородського патріярха, в асисті священиків дієцезії покійного епископа. В церкві виголосив прощальну проповідь о. Іваницшин, а о. Гундяк попрощав Покійного від імені архиепископа Атенаґораса. На цвинтарі виголосив останнє слово ґенеральний вікарій, о. М. Підгорецький.

КАМПАНІЯ ПРОТИ РЕКЕТІРСТВ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — На розправі проти Кені Струла, обжалованого за викрадання осіб, виступив свідком Джан Дж. О'Конел, котрого кілька тижнів тому викрадено та випущено на волю по зложенню викупу в сумі 40,000 долярів.

Свідок заявив, що Струл належав до шайки, котра його викрала.

Обжалований борониться, що він був тільки посередником між викрадачами та родиною викраденого та що він своїм посередництвом вратував викраденому життя.

ВІДБИРАЄ ГОРОЖАНСТВО ЗА КОМУНІЗМ.

МІЛВОКІ (Висконсин). — Федеральний суддя Ґайґер відкликав горожанство, надане Емільови Ґардосови. Причиною відкликання була участь Ґардоса в поширюванню комуністичної пропаґанди. Суддя каже, що людина, яка ширить комунізм, не може мати такої льояльности до Америки, якої вимагає горожанство.

Ґардос, наняв аж двох адвокатів, щоби боронити своє американське горожанство.

Ґардос став тепер назад чужинцем, котрий може бути депортованим, як йому докажуть нарушення американських законів.

КІНЕЦЬ ЯРМАРКУ КРИТИКИ.

ВАШИНҐТОН. — Конференції критиків урядової політики відбудови краю закінчилися в пятницю. Закриваючи конференції ґенерал Джансон, голова уряду відбудови, підкреслив, що уряд дістав з конференції велику масу фактів для своєї інформації. Він зібрав теж коротко головні питання, які тепер стоять перед урядом. Уряд каже, що таких питань є пять. Вони відносяться до цін на товари, виконування кодексів, обезпечення робітничих прав, забезпечення публики та безробіття.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ БЕНКЕТУЮТЬ З КАПІТАЛІСТАМИ.

НЮ ЙОРК. — У Клюбі Банкирів відбувся в пятницю ввечір бенкет для большевицьких дипльоматів. Бенкет уладили американські фабриканти.

На бенкеті було пів тисячки осіб. Над головним бенкетовим столом був розпнятий червоний прапор з серпом і молотом. Бесідники говорили про сподіване оживлення торговлі між Росією й Америкою.

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ В КОМСОМОЛІ.

„Комсомольська Правда" (з 18. січня ц. р.) пише: „Українські буржуазні націоналісти, обєднані в ріжні контрреволюційні орґанізації, намагалися притягнути молодь до своєї роботи та заразити її своїми впливами. Міщанським націоналістам вдалося пролізти до комсомолу та всадити туди своїх людей. Вони влізли теж в провідні орґани, де займали визначні становища, що були звязані з вихованням комсомольців та молоді. Вони сиділи в проводі всіх важніших видавництв, як „Молодий Більшовик", сиділи в деяких комсомольських журналах і часописах, включно до „Комсомольця України".

„Теорії Скрипника, головно теорія про виховання „національної свідомости", проникали широко в підручники для політшкіл та в літературу, що була призначена для молоді та дітей. В багатьох містах ряди комсомолу були явно ворожі та нестійкі. Між поодинокими оптимістами були розмови такого змісту: **„Що нам провід ЦК комсомолу, у нас є свій ЦК."**

„В 1933 р. комсомол України під проводом ЦККПУ і ЦК комсомолу, особливо під проводом т. Постишева, виявив велику поміч у розкриванні українських націоналістів та їх шкідливих теорій".

Іншими словами: Постишев замінив „прочищений" комсомол у молодше ҐПУ.

ТРАҐЕДІЯ ЗАКОХАНОГО.

19-літній Володимир Бойко, мешканець села Видранка, рівенського пов., закохався в дівчині тогож села, 20-літній Цецилії Гаврилюківній. Коли остання почала його зраджувати, Бойко прийшов до Гаврилюківної й після суперечки з нею стрілив до неї, вбиваючи її на місці. Опісля стрілом з револьверу відібрав собі життя.

КРІВАВИЙ ПОРАХУНОК.

В селі Гоща, рівенського повіту, Олена Кірількевич зустріла огидливою лайкою свого вірителя, що прибув до неї по гроші. Ображений віритель схопив дво-кільоґрамовий тягарець і вдарив ним свою противницю по голові. Віритель утік. Кірількевичеву у грізному стані відвезли до шпиталю в Рівному.

СКАРБОВІ НАДУЖИТТЯ В КАНЦЕЛЯРІЇ НОТАРЯ В РІВНОМУ.

Скарбові власти перевели ревізію в канцелярії рівенського нотаря, Адамчевського. Контроля книжок виказала скарбові надужиття, зприводу чого канцелярію опечатано. Опечатання канцелярії згаданого нотаря, що є між іншим одним з найбагатших мешканців м. Рівного, зробило в цьому місті велике враження.

ВИЙШЛА ЗАМУЖ ВОСЬМИЙ РАЗ.

Мешкаюча в місті Рожищ, луцького пов., Сура Ратнер, яка має 40 літ, вийшла недавно вже восьмий раз замуж. Попередніх своїх мужів вона дуже часто змінювала: розводилась, або чоловіки її покидали; лише з семим мужем жила 10 літ. С. Ратнер має 6 дітей.

NRA
MEMBER
U.S.
WE DO OUR PART

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Отсим повідомляємо, що з днем 6 березня 1934 р. нумер телефону адміністрації „Свободи" буде змінений з Montgomery 5-0498 **на BErgen 4-0237, а канцелярії У. Н. Союза:** з Montgomery 5-1838 **на BErgen 4-1016.**

Адм. „Свободи".

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК В АЛЮМІНІОВІМ ПРОМИСЛІ.

Коло 5,000 робітників підприємства „Алумінум Ко. оф Америка" в Пітсбурґу, Па., вийшли на страйк, щоби поперти домагання підвишки заплати для робітників. Це підприємство належить до родини Мелонів.

ГРАБУНОК... НА РАТУНОК ГРАБУНКУ.

Молода жінка, зловлена підчас ґрабунку в Ню Йорку, призналася на поліції, що вона називається Беті Джарвис, має 20 літ та пробувала грабунком дістати гроші на заплачення адвоката для свого мужа, котрого зловлено на ґрабунку три дні тому. Вона призналася теж, що ґрабунок плянувала з нею одна товаришка, котра підчас ґрабунку втекла. Вона не хотіла подати імени товаришки.

НАЙСТАРШІ КОПАЛЬНІ ВУГЛЯ.

Найстарша копальня вугля в усьому світі є мабуть у Керкраде, в голяндській провінції Лімбурґу. Стали там копати ще в році 1113. Та щойно в 14-тому столітті стали там викопувати шахти.

Славний венецький подорожний Марко Польо, що на службі татарського хана Кублая промандрував після 1250-го року Східню Азію, згадує в свому описі подорожі, що в Китаю вже тоді опалювали камяним вуглем. Коли винайшли печі нинішнього типу (19. ст.) стали загально вживати камяного вугля до опалювання.

ДАР ПАПИ МІКАДОВИ.

Мікадо приняв на авдієнції нового папського леґата в Токіо, монсіньора Марела. Він передат японському цісареви дар папи. Це низка золотих, срібних і бронзових медалів, виданих у Ватикані з нагоди Святого Року.

БАНДИТИ В МУНДУРАХ ПОЛІЦАЇВ.

У вересні минулого року велику сензацію викликав замах на панцирні каси товарової стації у Варшаві. Бандити виступали в мундурах поліцаїв і ограбили каси на 100,000 зл. Слідство виказало, що, бандити були в змові зі сторожем кас, Францом Кароляком. Тепер виявилося, що поліційні мундури для бандитів пошила власничка каварні при вул. Залізній, Рембльова.

ФРАНЦІЯ ТЕЖ НЕ МАЄ ПОСАД.

Французький „Матен" пише, що у французьких університетах та вищих школах тепер далеко більше студентів ніж колинебудь дотепер. Люди, що виходять з дипльомами, натрапляють на жорстоку дійсність: вони бачать, що їх пергаменти на ніщо не придадуться. Нема свобідних посад. В довгих рядах чекають вже інші, що скоріше прийшли. Чи їм хто передше сказав, що їм грозить? У 1921 р. було у Франції 49,000 студентів, в 1932 р. — 73,000. Багацько признає, що німецьку революцію викликало безробіття молодих інтеліґентів. За 20 літ збільшилося там число студентів на 68 проц. У Франції за цей час виросло це число на 68.7 проц. Тому конечні є реформи.

ЗЛОЧИН ЗПЕРЕД 10 РОКІВ.

Щойно тепер, після 10 років, удалося французькій владі зідентифікувати тіло артистки співачки Гелени Ціферової-Завіської, яку вбито в 1923 році на пляжі в Трепо. Доходження виказали, що вбивства доконав з доручення чоловіка жертви, австрійського офіцира Вальдемара Ціфера, його брат Осип Ціфер, який, одержавши 3,000 франків від свого брата, намовив любовними заявами Гелену Ціферову виїхати до Франції. Осипа Ціфера засудила французька влада в 1924 р. за крадіж на 13 місяців вязниці та видалення з Франції. Тепер розписано за Ціфером стежні листи.

АРЕШТУВАЛИ СЛОВАЦЬКОГО ПИСЬМЕННИКА.

В Кошицях арештували недавно словацького письменника Іґаза-Біскупіцького, редактора ґазети „Слово", якого обвинувачують у звязках з ірредентистом Єґлічкою. У звязку з тим арештуванням переслухано багато словацьких діячів. Біскупіцький сидить у вязниці кошицького суду.

ЗАГАДОЧНА ТРАҐЕДІЯ В ГОТЕЛЮ.

В Познані в готелю „Польонія" у винайменій військовим лікарем, д-ром Невяровським, кімнаті відбувався бенкет, у якому брали участь крім Невяровського дві молоді жінки і студент Арндт. В год. 1-шій в ночі в кімнаті впали два стріли. Коли готелева служба ввійшла до цеї кімнати, Невяровський лежав мертвий, а над ним заводив студент Арндт. Обі жінки підчас метушні втекли. Здається, що мається тут до діла з самогубством.

СТРАШНА СМЕРТЬ БЕЗРОБІТНОГО.

Безробітний Юхим Максимюк зі Шпакова, біля Рівного, вийшов з сокирою шукати праці. Переходячи через залізничий шлях Любомирськ-Рівне, почув, що зближається поїзд. Але на самому торі він поховзнувся й упав, внаслідок чого колеса паровозу перетяли нещасливця.

ЩИРА ВІДПРАВА.

З нагоди 15-ліття польської держави українські священики Галичини й Волини були примушені відправляти святочні служби. Вони їх відправляли... в похоронних ризах.

ВЖЕ КОНТРОЛЮЮТЬ НАВІТЬ ПАРОХІЯЛЬНІ УКРАЇНСЬКІ БІБЛІОТЕКИ

ЛЬВІВ. — Львівська шкільна кураторія видала розпорядок, яким завела контролю книжок у парохіяльних і всіх інших позашкільних бібліотеках, з котрих користає шкільна молодь. Як відомо, шкільні бібліотеки майже не мають українських книжок. Тому українська інтеліґентніша молодь змушена користуватися позашкільними українськими бібліотеками. Тепер міністерство освіти постановляє, що молоді можна давати в бібліотеках до читання тільки ті книжки, які заосмотрені спеціяльною міністерською клявзулею. Тим робом більша частина українських книжок стане „нецензурною", бо про їх появу міністерство не хоче навіть знати.

СКОРОПАДСЬКИЙ І БІЛОҐВАРДІЙЩИНА.

ЛЬВІВ. — Часопис „Діло" подає в числі з 19 лютого осьцо:

Дістаємо з Берліна таку вістку: В одній з найкращих берлінських домівок відбувся як пише німецька ґазета „Берлінер Цайтунґ ам Мітаґ" з 10 лютого 1934, баль московської еміґрації під протекторатом княжни Вери Константиновної Романов. Ціль його: допомогти бувшим офіцирам московської армії й фльоти, що жиють тепер на еміґрації в Берліні. На балю було багато визначних Німців, а з бувшої московської аристократії між іншими ґен. Вранґель, ґен. Лямпе, „ексцел." Давідоф і Боткін та вкінці... бувший український гетьман Скоропадський. Знаємо, що давніше влаштовував у Берліні Союз Взаємодопомоги Українських Старшин балі з метою допомоги бувшим українським старшинам армії й фльоти, але там ніколи не показався ні бувший гетьман Скоропадський, ні його прибічники. Зате помогти білоґвардійщині, що під командою Денікіна нищила Українську Державу в імя „єдиної неділимої", ексгетьман уважає своїм обовязком. Вірний своїй федеративній умові...

ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРС У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ. — Уже від десятьох літ існує у Відні литовське академічне товариство „Літуанія". З цим товариством жиє в дружніх відносинах українське академічне товариство „Січ". Обидва товариства ведуть культурно-політичну працю в формі рефератів, національних свят і т. п. Останніми часами, то є дня 4 лютого, відбувся в домівці українського клюбу великий литовсько-український комерс. Участь у нім взяли: литовська академічна молодь з ґенеральним консулем п. Ф. Кравзом на чолі, українська академічна молодь та представники українських обєднаних орґанізацій в Австрії. В імені Українців привитали гостей д-р Світлик і Богдан Юськевич. Після цього Литовець п. Йонас Анізас виголосив реферат на тему актуальної литовської політики. По рефераті розвинулася широка дискусія. Литовський ґенеральний консуль, відходячи, зложив щиру подяку та запросив Українців на своє національне свято, яке відбудеться пізніше.

МОСКВОФІЛИ ДОМАГАЮТЬСЯ „РУСКЕҐО БІСКУПА".

СЯНІК (Західня Україна, Лемківщина). — Дня 30 січня відбувся тут зїзд „Русскої Селянскої Орґанізації", себто тої орґанізації, яка баламутить Лемківщину москвофільською пропаґандою і варшавським православям. Тепер москвофілські лідери змінили тактику. Ідуть польській владі цілком на руку, приймають „Лемківський буквар" і ухвалюють, як пише польська "Ґазета Поранна", домаґатися для Лемківщини католицького, але „рускеґо біскупа". На той зїзд вдалося московсько-польським служакам стягнути коло 50 збаламучених селян з ріжних сіл Лемківщини.

НЕ ДОЗВОЛЯЮТЬ ДРУКУВАТИ ПРОМОВИ ПРО НАШУ НЕДОЛЮ.

ЛЬВІВ. — У варшавськім соймі посолка Мілена Рудницька виголосила промову, в якій змалювала важку недолю українського шкільництва в Польщі. Та годі довідатися широкому загалови про зміст цеї промови, бо польська цензура не дозволила промови друкувати, щоби цей матеріял не дістався за границю.

НА УКРАЇНІ ВМЕРЛИ З ГОЛОДУ 140,000 НІМЦІВ.

БЕРЛІН. — Націон унд Штат", часопис Союза німецьких національних ґруп в Европі, підрахував, що під Совітами згинули з голоду на самій тільки Україні за один лише 1933 рік 140,000 Німців.

АРЕШТУВАЛИ ЖІНКУ ВЕЛИКОГО ОБМАНЦЯ.

ПАРИЖ. — Франція має нову сензацію. Арештовано молоду красавицю, жінку Александра Ставіського, того, що згинув самогубством, допустившися обману на сотні міліонів франків. Виявляється, що його жінка має рахунки свого чоловіка, з яких буде можна пізнати, чи той обманець підкуплював високих урядовців.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2,00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$2.00
Six months	$1.25	На пів року	$1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ПРОТИ ЖИДІВ, А ЗА СЕБЕ

Як Українці так і Жиди хочуть жити. З того боку українсько-жидівське напруження на українських землях під Польщею — це до певної міри боротьба за існування. Ненависть Українців до Жидів чи Жидів до Українців того питання чи тої боротьби не розвяже. А поширювання Жидами відомостей по світі про український погромницький національний рух у Галичині може хіба тільки зіпхати розвязку тої проблєми на роздорожа та викликати таку атмосферу, з якої родиться дійсне погромництво.

Українсько-жидівське напруження має в Галичині чисто економічний підклад. Жиди не хочуть зрозуміти того, що український нарід піднявся в усій своїй основі, не тільки національно та політично, але й економічно. Українцям нема помочі нізвідки і вони рішені власними силами доходити своїх прав. Здобуття справжньої сили не може бути переведене без цілковитої ревізії і на економічнім полі. Жиди були в Галичині віками коршмарами. Наш нарід був давніше прямо змушений польською шляхтою запиватись. А тепер пішла величезна кампанія по селах за тверезість. Така кампанія відбирає тисячам Жидів хліб, але вона не звернена проти Жидів, а проти пиянства.

До 1931 р. було в Східній Галичині на 8,692 сільських приватних крамниць 6,828 жидівських. Чи це треба вважати виступом проти жидівства, коли по селах повстають українські кооперативи, де українські селяни є членами і де купують потрібні їм товари?

Жиди думають про себе і журяться, що з ними буде, як так далі піде. Але й Українці журяться, що їм робити, коли їх стару інтелігенцію повиганяли з державних урядів, а нових інтелігентних сил взагалі не допускають на такі посади. Чи дивувати ся, що та інтелігенція, щоби жити, береться за ремесло чи торговлю, себто за такі фахи, які давніше були заняттям Жидів?

Оті справи треба теж видвигати в американській пресі, коли там появляться відомости про протижидівський рух у Галичині під Польщею. Треба всім нам дбати, щоби такі закиди були негайно опрокинені. Старше покоління може дати про це вияснення молодшому, а воно повинно подбати про висилку інформацій до американських ґазет. Жиди мають у світі й тут в Америці велику силу. І тому не можна собі легковажити протиукраїнської кампанії, звязаної з погромницькими наклепами, які треба опрокидувати, але фактами і правдою.

БАТЬКО УКРАЇНСЬКОГО СОКІЛЬСТВА

(З нагоди свята в честь проф. Івана Боберського).

Іван Боберський! Кому живіше не забеться серце на саму згадку цього мени? Двацять літ добігає, як з вибухом світової війни покинув Він Львів, у якому провів найкращі роки свого життя, в якому снував і здійснював свої творчі задуми, в якому будував могутні підвалини сокільського руху, в якому виховував перші кадри піонірів цього руху, в якому чотирнацять літ потрудився як професор академічної ґімназії, цеї найбільш заслуженої середньої української школи, яка — мимоходом кажучи — мала виїмкове щастя в доборі професорів і директорів.

Двацять літ минає, як покинув проф. Боберський Львів. Посріблилися голови Його товаришів праці в академічній ґімназії і в централі Сокола Батька при вул. Руській ч. 18 Інеєм припорошилися голови Його учнів, що колись зі захопленням ловили Його кожне слово, а сьогодні — в нових, твердих умовинах продовжують велике діло, започатковане своїм Учителем. Як багато зпоміж горстки колишніх товаришів праці та численних учнів проф. Боберського нема в живих! Одних скосив залізний закон життя, а інші — і якжеж багато їх! — спочили в могилах Героїв на численних побоєвищах Визвольних Змагань.

Зеленю поростають їхні могили, символом невмірущости людського духа.

А сокільський рух, з яким так тісно вяжеться первопочин Січового Стрілецтва, росте, поширюється і поглиблюється.

Завтра (12. лютого ц. р.) Українські Соколи, а з ними й ціле українське громадянство зложать поклін свому Батькови. В чужу сторону попливе могутнє: „Многая літа!" — і побажання, щоби Він якнайскорше вернувся до міста свого життєвого подвигу.

До дальшої праці! До дальшого оформлюання започаткованого перед трома десятьліттями діла!

• •

В 1901 р. прийшов до академічної ґімназії дивний учитель німецької мови, який з перших днів своєї педаґоґічної діяльности приковує до себе увагу учнів. Один з цих учнів (відомий письменник — д-р Остап Грицай) про цього вчителя (а був ним саме проф. Боберський) пише ось що:

„Учитель Боберський передовсім і справді вчив. З галицьких педагогів останньої доби він найбільше рішучо, а властиво він перший заступав погляд, що ні наука, ні вчитель, ні учень не мають ставати жертвами міністерських, інспекторських та директорських розпорядків, а мають бути джерелом співпраці. В його очах і наймолодший учень не був школярем, а співробітником, співтоваришем одного спільного труду. Це був перший професор в Галичині, що писав учням в зошитах: „Чудово гарне", або „Змістом дуже інтересне, хоч мова страшна", „Шестий висказ зпочатку містить розумну гадку — решта безвартісна". І такі осуди та схожість скрізь. Їх правильником не була ніколи міністерська інструкція, тільки становище — художника-фільософа. „Шестий висказ зпочатку"... — і хлопчина призадумався над тим одним добрим висказом.

„Проф. Боберський вводив у шкільну науку те, що називається повною свободою думки і слова. Йому можна було сказати все — ця справді модерна думаюча людина мала зрозуміння і для найрадикальніших поглядів в учнів, не лякаючися цілком їх молодечої опозиції проти освячених параґрафів. Він же сам виголошував іноді погляди, про які традиційним коментарям та поглядам не снилося.

„Духовий світ Ґетого можна порівнати з величю Альпів. Бальзак — це орґани, а Мопасан — це діявольська скрипка. Шіллер — мрійливий ідеаліст? Алеж у його „Кабале унд Лібе" — є ціла французька революція!" І т. д.

„І вчив він нас і виховував, освічував і на членів рідного громадянства способив нас тим, що велів нам добачувати і високо цінити вартість усього, що є доконаним, зробленим, покінченим ділом, хочби воно і найдрібніше".

Такий був проф. Боберський у школі. Такий теж був у „Соколі" і взагалі при громадській роботі. Вмів завжди викресати зі свого оточення енергію, ініціятивність, творчу думку, роботящість, здисциплінованість і послідовність.

„Ділянка руханки — пише другий учень проф. Боберського, проф. Ст. Гайдучок — до його приходу — це був у нас запущений обліг: ні вчителів, ні підручників, ні напряму; те, що було в наших народніх школах на полі фізичного виховання, тяжко навіть скляcифікувати. Він орієнтується відразу в невідраднім стані".

І дає перші підручники фізичного виховання (поборюючи трудноці термінольоґії!), виховує перші кадри вчителів руханки по школах і завдяки свому хистови вміє для справи фізичного виховання викликати зацікавлення серед нашої консервативної публики, яка так поволі освоюється з кожною новою думкою, з кожним новим почином.

„Рухові гри дають нам воздух, сонце, рух, сміх, злуку і завзяття".

„Копаний мяч вчить боронити і здобувати". А взагалі руханка „має навчити приказувати і слухати".

Ах, які це колись були нові, нечувані на галицькому ґрунті афоризми, що в старих людей викликували здивування, а то й здвигання раменами.

„Дивна людина — той Боберський" — нераз можна було почути від старших громадян.

Завдяки цій „дивній людині", її ініціятиві та жертвенности (дав добрий приклад!) Львів має сьогодні „Український Город" — площу „Сокола-Батька", на якій цвіт галицького громадянства застав перший сиґнал світової війни, на якій у повоєнних часах рікрічно любується вона виступами рідно-шкільної молоді та імпрезами „Соколів" і „Лугів".

А коли прийшла переломова доба, проф. Боберський — всеціло віддається Січовому Стрілецтву, потопає всеціло в гострій, мозольній праці для нього. І коли ми сьогодні маємо великанський матеріял для історії Січових Стрільців і взагалі Української Армії — це заслуга Його як члена „Боєвої Управи" і референта Державного Секретаріяту Військових Справ. Він перший цей матеріял збирає і зберігає (як дивною видавалася декому його „дрібничковість" у цім напрямі!) і вчить цього других.

Оттака то людина — Сокільський Батько, проф. І. Боберський, якому зложить поклін завтра українське громадянство в столиці західньо-українських земель. — („Новий Час").

М. Лімницький.

ПРОБЛЄМА АВСТРІЙСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ

Проблєма австрійської незалежности знаходиться далі в центрі уваги европейської політичної думки. Повстання австрійської соціял-демократії проти уряду Дольфуса, що під впливом фашистів — гаймвеґів — мав у недовгому часі приступити до введення в Австрії корпоративного устрою, ще більше загострили цю увагу, бо, не зважаючи на перемогу уряду Дольфуса, становище цього уряду залишається дуже критичне. Самаж перемога позбавила його евентуального вірного союзника на випадок виступу проти нього австрійських націонал-соціялістів, що домагаються зєднання (Аншлюсу) Австрії з Німеччиною.

Націонал-соціялісти або ґітлєрівці є соборниками. — Вони прямують до зєднання всіх територій, заселених німецьким народом, в одній державі. Вони розуміють, що коли би їм пощастило прийти до здійснення цеї ідеї, то ціла середня Европа опинилась би під безпосередньою контролею Берліна. Уряд же Дольфуса, спираючись на гаймверах, обстоює втримання австрійської незалежности, визнаючи за Австрією велику історичну спадщину в минулому і велику культурну та релігійну самобутність у сучасному, щоби жертвувати їх на користь ідеї німецької соборности. Австрійська соціял-демократія, що повстала зі зброєю в руках проти уряду Дольфуса, є таксамо за збереження австрійської незалежности. Таким чином цілковите знищення соціялістичних сил і орґанізацій в Австрії, внаслідок цього невдалого й кривавого повстання, означає перш за все велике ослаблення фронту оборонців австрійської незалежности й тому посилення позицій німецьких соборників — націонал-соціялістів.

Для великих держав, а особливо для Італії й Франції, безпосередньо зацікавлених у затриманні австрійської незалежности, ситуація видалася настільки ґрізною, що 17 лютого був виданий офіційний комунікат тих двох держав, до яких приєдналася й Анґлія, в котрому вони стверджують, що уважають затримання незалежности Австрії істотним для рівноваги сил в Европі. Одночасно з тим Італія почала пересувати війська в своїх північних провінціях, щоби мати можливість — „на випадок чужоземної інтервенції в справи Австрії" (себто інтервенції німецьких націонал-соціялістів) інтервенювати зараз же зі зброєю в руках. З того можете бачити, як тут поважно дивляться на австрійську проблєму.

Проте, виникає питання — що робитиме Італія, коли в Австрії прийде до внутрішньої революції, без явного втручання німецьких націонал соціялістів? Що робитиме Італія й інші великі держави, якщо австрійські гаймвери порозуміються з німецькими націонал-соціялістами і скинуть уряд Дольфуса, щоби поставити свій власний уряд, що номінально зберігатиме незалежність Австрії, а фактично слухатиме вказівок з Берліна? Бо нема сумніву, що події в Австрії розвиватимуться саме в цьому напрямку. І ми маємо вже такий приклад в Данціґу. Ґітлєр виказав себе занадто розважним політиком, щоби пускатися на воєнні авантури передчасно. Зате він виказав себе і пропаґандистом першої кляси, що уміє здобувати людей для своєї ідеї...

Фактом є, що в тій ситуації, в якій опинилася тепер Австрія, вона довго залишатися не може. Вона мусить знайти собі якийсь вихід. Досі уряд Дольфуса жив усе більше допомогою чи обіцянками допомоги з боку великих держав. Виникає питання, чи довго ще великі держави будуть нести на собі тягар тої австрійської незалежности, що коштує стільки сил і грошей?

В усякому разі громадження військ в північній Італії виказує досить ясно поважність загальної ситуації і примушує великі держави вельми скваплно шукати якогось такого рішення, що поклало би на довгий час непереможну перешкоду німецькій соборницькій ідеї, яка загрожує безпосередньо Австрії та Чехословаччині, а посередньо цілій Европі. І тут знову стає перед европейськими політиками питання **перебудови** придунайських країн на федеративній основі (французький плян), або реставрації Габсбурґів...

Цікаво, коли світ дійде до переконання, що створення незалежної України має для світової рівноваги сил ще більше значіння, ніж втримання незалежности Австрії?

Нема сумніву, що колись таки переконається.

Евген Онацький.

В. Будзиновський.

НА ОКРАЇНАХ

(Історичне оповідання).

(9)

— Коли ваші вже будуть крутитися по побоєвищі і відносити трупи, я, ти, дівчина з мамою і з батьком, всі в татарських одягах, зійдемо по драбині у фосу і по тім боці вийдемо на пасовисько. З собою возьмемо дві лопати: як хто побачить нас, щоби гадав, що будемо копати гроби для погибших. Щоби справді так думали і не зачіпали нас, ми оба будемо нести дівчину, будьтоби трупа. Її мама і батько будуть нести лопати... неначе гробарі. Ти проведеш нас крізь ваш табор і поза табор. Потому сам вернешся, як схочеш. Ми підемо далі. Як і ти підеш з нами далі, то прийшовши до Здиркова, зараз дістанеш заплату; як ні, то прийдеш колись пізніше. Сяк, чи так, добра заплата не мине тебе. Я ще з ніким про свій плян не балакав, бо не знаю, що ти на се скажеш. Тепер скажу тобі лиш тільки, що я цілу родину добре знаю. Знаю, що дівчина вміє бути вдячною. Також уміє бути вдячним сотник Затурський.

Аслан хвилю мовчав, обмірковуючи щось. Потому спитав:

— Скажи мені, та найщирішу правду: Чи ти випустиш мене відси і позволиш втекти також тоді, коли я не згоджуся зробити так, як ти хочеш?

— Випущу тебе, позволю втекти і поможу втекти, бо такий приказ дівчини. Для мене не лише святий її приказ. Для мене приказом її кожда забаганка, кожда химера. Також кожда її химера є приказом для сотника Затурського. Нерозумних химер вона ніколи не має.

— То я справді, сяк чи так буду вільний?

— Будеш! Хіба, що сам своєю незручністю попсуєш свою втечу. Я тебе безпечно проведу до місця над фосою, де тебе не побачить ніяке око... Очевидно, як і нас не возьмеш з собою.

— Тепер ти слухай, що я скажу: Ту дівчину і її маму я проведу крізь наш табор... як мені самому не поховнеться нога. Та гадаю, що піде щасливо. Також возьму з собою тебе і ще одного, бо два потрібні на те, щоби несли дівчину. Тим другим не може бути батько дівчини, бо він наш ворог і мій ворог. Хотів повісити мене. Ти сам сказав, що ще тепер повісив би, як би не те, що призабув за мене. Нехай тут лишиться і тут згине вкупі з іншими!

— Хоч лишеться тут, то не згине, бо оборонців замку багато. Харчів багато, муніції багато.

— Не дурися! — перебив Аслан. — Ти ще не знаєш, яка сила вибирається на здобуття сего мізерного замку. Не знаю, чи вже всі тут: міркую собі, що ще нема й половини.

— То ти рішучо не хочеш вивести дівчини разом з її батьком?

— Хібаж то він дарував мені життя? Нехай буде мені вдячний, що спасу його дитину!

— Рішучість, з якою Аслан сказав се, показала Бірді, що даремний був би труд, пробувати змінити його думку про Розворського. Одночасно сказане Асланом допевнило Бірду, що зради не треба боятися. Як би Аслан лицемірив, то взяв би з собою також Розворського, щоби Татарам видати цілу родину. Коли не хотів взяти батька, то се було доказом, що доньку хоче справді вивести в безпечне місце. Подумавши хвильку, спитав:

— А на отамана Височки, Нестора Затурського, ти згодивсь би?

— Він, отаман замку, покинув би замок тоді, коли він у такій небезпеці?

— Як би приказав його пан, батько дівчини, беручи команду в свої руки, то може пішов би. Мусів би! Вперед треба би розказати їм увесь мій плян. Бо вони може й на той плян не згодяться...

— Як про твій плян скажеш старому, і він не згодиться, то я пропав...

— Ти не пропав, бо маєш слово дівчини і моє. Хоч старий може не згодиться, то його козаки тебе таки не знайдуть. Скажу, що ти вже втік, і в ночи виведу тебе так, як се вже знаєш... Тепер піду побалакати з жінками. Нехай стара Розворська розмовиться на рзум з мужем. Як старий впреться і таки не схоче, а згодяться жінки, то може би ми оба, потай старого зорудували се?

— Треба би конче мати ще якогось помічника. Хіба, що мама дівчини сильна як хлоп?

— Не дуже... Іду!

Цілу ту розмову чув Нестор, стоячи під дверми. Коли Бірда вийшов від Аслана, оба пішли до Розворського. Коли Бірда сказав, що паню і панну можна буде спасти тільки тоді, коли разом з ними Височку покине також теперішній командант замку, Нестор опинився між молотом і ковалом. Він дав би своє життя за те, щоби спасти Олену. Проти сего стояв його військовий обовязок.

— Люди готові сказати, — промовив, — що я трус і втік з боєвища.

— В Здиркові також потрібний отаман, бо відси орда потягне на Здирків. Один з панів потрібний тут і там. Як не пан Розворський, то пан Затурський. Як не пан Затурський, то пан Розворський. Один з панів доконче повинен викрастися відси і прокрастися до Затурина, щоби там зорганізувати оборону. Ще питання, як намірений пробій скінчиться. Відси панови Несторови лекше видобутися, як панови Розворському.

Рішив Розворський. Заявив, що сам обіймає команду Височки, приказуючи Несторови з Розворською і з Оленою прокрастися до Здиркова.

Бірда знов пішов до Аслана. Сим разом до середини увійшов з Нестором, кажучи:

— Як ти ще не змінив своєї думки, то складається дуже добре. Старий Розворський лишається тут. З нами піде Нестор. Прийшов, щоби ми всі вкупі перебалакали подробиці нашого пляну.

— Я в дечім змінив мою думку, — сказав Аслан. — Не в головнім, а в тім, як зачати нашу мандрівку. Щоби без клопоту, і не здержувані ніким пройти крізь табор, треба знати, як наші розсілися навкруги замку. Також треба знати, котре місце вибрали на кладовище. Як всього того не буду знати, то ми зрадимося самим напрямом, в якім будемо іти, або крутаниною без пляну. Збирати трупів Татари прийдуть з кіньми. Добре було би і нам мати коня. Як будемо без коня, то дівчину, будьтоби трупа, треба нам буде нести в руках. Ті Татари, що побачать нас, будуть дивуватись і будуть цікаві побачити, які то нуждарі пішли на війну без коней.

— Годі! — сказав Нестор. — По драбині кінь не злізе у фосу і з фоси не вилізе. Ворота замку відчиняти і спускати міст, щоби за фосу провести коня, небезпечно. Татари знають, що там нема ніодного нашого трупа.

— Я вам скажу, як можна дістати коня. Скажу вам, хоч ви на те не згодитеся, бо погадаєте собі, що я можу змикитити і не вернуся до вас. Дайте мені гроші на купно доброго татарського коня і випустіть мене з замку на які дві години перед поставленням в башті червоної ліхтарні. Я піду, розглянуся в нашім таборі і куплю коня. Коли Татари підуть збирати трупів, то і я прийду з ними. Тоді підійду до місця коло фоси, яке мені на відхіднім покажете. Ви вийдете з фоси. Дівчину зараз покладемо животом поперек коня і будьтоби з татарським трупом пустимося крізь табор туди, куди мені видасться найзручніше.

Коли замовк, і вони мовчали, спитав:

— Може ви боїтеся, що як піду без вашої опіки над мною, то пропаду і лишу вас тут?

(Далі буде).

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

Проситься відділових секретарів присилати повідомлення про всякі збори принайменше один тиждень перед зборами.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє, що місячні збори відбудуться в четвер, 8 березня, точно в годині 8-ій ввечір. Проситься всіх членів прийти на ці збори, бо є багато справ до порішення. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Членів, котрі забрали тікети на представлення, проситься принести за них гроші, щоб можна зробити обрахунок. — Н. Кучмій, предс.; М. Гримарчук, кас.; В. Гуряцький, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ВЕЛИКІ АМЕРИКАНСЬКІ МАЄТКИ.

Цими днями появилася друком книжка під наголовком „Робер баронс". Автор її, Мачю Джозефсон, оповідає в ній, як повстали великі американські міліонери, як Вендербилти, Гулди, Гонтинґтони, Карнеґі, Рокефелери, Морґани й Армури.

Яке становище до них займає автор, видно з наголовка. „Робер баронс" по англійськи, а „равбрітерами" по німецьки називали таких шляхтичів, які жили з грабіжі. Вони звичайно будували замки над важними торговельними дорогами та обдирали проїжджаючих купців. Багато визначних шляхотських родів мають свої початки з таких грабіжницьких лицарів.

Беручи для своєї книжки наголовок з тих баронів, автор показує, як він дивиться на великих американських міліонерів.

ДВА ПОГЛЯДИ НА МІЛІОНЕРІВ.

Це відношення до американських міліонерських родів сходиться з поглядами деяких інших авторів. Свого часу широкий розголос зискала книжка Г. Маєрса під наголовком „Великі американські маєтки", котрої автор вигреб з архівів леґіслятур і конґресу цілу купу гною про великих американських богачів.

У тому самому тоні писав недавно про Мелона Гарві О'Конор, а про Рокефелера Джан Т. Флін.

Проти цих „вигребачів гною" стоять інші автори „підхлібники", які представляють основників великих американських маєтків як героїв, святців, мудрців і таке подібне.

З тих двох напрямків, деякі критики сподіваються, виросте згодом третій рід книжок про цю справу, який не буде ні хвалити ні ганити, а тільки давати читачеви факти для вияснення й зрозуміння часів і людей.

„НИНІ ВИДАНО ТАКІ КНИЖКИ".

"Ню Йорк Таймс" має щоденно шпальту новинок під наголотком: Books Published Today. У тій шпальті буває деколи понад 20 книжок. Значить, в Америці зявляється кождого дня стільки нових книжок. Коли числити лише пересічно по 1,000 примірників на видання кождої нової книжки, то значить, що кождого дня зявиться кільканадцять тисяч книжок.

Так читає американський нарід. А як читає наш іміґрант? Цікаво, чи буде це перебільшення сказати, що бувають дні, що всі іміґранти навіть двацять примірників усяких книжок не куплять.

Чи має це яке значіння, що один нарід читає сотки разів більше книжок від другого?

ЧИ Є НАРОДИ ГІРШІ Й ЛІПШІ?

Американський історик Чарлз Бірд каже в своїй недавно виданій книжці про „Економічні основи політики", що технічне знання й адміністраційна справність це такі прикмети, які народам тяжко набути. Він показує на прикладі Китаю, Індії і Японії, котрі донедавна оставались під тим оглядом далеко позаду західньо-европейських народів, а котрі навчилися цих штук за розмірно короткий протяг часу одного покоління.

Це спостереження дає „відсталим" народам заохоту до нових зусиль. Треба тільки доброї волі та певної впертости, щоби станути нарівні з іншими народами, які через спиятливі обставини вибились наперед людства.

ЦІКАВИЙ МУЗЕЙ.

Цікавий і невідомий музей є в столиці Чехословаччини, Празі. Це музей дарунків, що їх одержав президент чехословацької републики, Масарик. Передовсім є тут найвищі ордери від французького, англійського, польського, румунського, данського, австрійського, литовського, грецького, туніського, японського та мароканського уряду. Вони тут усе спочивають, бо обдарований ніколи не носить їх. Є тут дуже багато телеграм із поздоровленнями, починаючи від поздоровної адреси влади, написаної 21. грудня 1918 року, а кінчаючи бажанням з нагоди Нового Року 1934 від усіх президентових приятелів із усього світа. Гарний є дарунок звичайного гончаря, якому вдалося зробити статую президента Масарика, що стоїть при столі, на якому є книжка й рожі. Потім є портрет президента, зроблений панною Ліндierовою з Комарна із 164 букв, виписаних мікроскопійно, в яких подане все Масарикове життя. Потім ідуть вироби з дерева, батіковані хусточки, річи викладані перлами, моделі церков і домиків, вертепні ляльки в усякій чехословацькій ноші, вишивані сорочки, кожушки, ланцюшки до годинників, багато годинників, папіросниць, подушечок, бронзових статуй, скляних виробів і дарунки зі шліфованого скла від часів перевороту аж до скла останньої вистави скляних виробів. Далі є тут гарні вироби чеських фабрик порцеляни, є тут село вирізане з кори в Студеному в Орлицьких горах на президентові уродини, знайдемо тут і скрипку від Цигана Карла Ґабора по мистецьки зготовлену з соломи, своякі Карла Гавлічека Бровського (чеський поет) подарували Гавлічеків перстень, по поетови Володиславові Квізові має Масарик складаний каламар, а окремо є уложена збірка зброї. В першому ряді є тут ніж американських Чехів, що його подарували Масарикови, як виїздив до рідного краю, а в ножі є укритий револьвер, далі є тут і кілька японських мечів, оброблений шрапнель із викованою мініятурною тіярою, кинджал із італійського боєвища та збірка волоських (околиця Моравії) ножиків. Знайдемо тут і цілу збірку тарілок, збанків і прикрас народньої кераміки. Є тут великі кожухи, що їх Масарикови прислали словацькі верховинці, як тому три роки були люті морози, а все те доповняє цілий ряд бюстів і статуй з найріжнішого матеріялу.

ДЛЯ МУЧЕНИКІВ З ДОМБЯ.

„Приймила їх чужа земля — свої нехай дадуть опіку".

Товариство „Охорони Военних Могил" — філія в Кракові, має під своїм наглядом могили — жертви Домбя, а їх понад дві тисячі. Сплять тут Сини майже з кожної частини української землі. Наше Товариство, бажаючи увіковічнити їх память, задумало виставити їм трівкий памятник. Це буде свідок їхньої слави.

Тому Виділ Тов. звертається до друзів й знайомих та рідні тут погибших, як теж до людей доброї волі, до наших земляків за океаном — з горячим закликом зложити пожертви на цю ціль.

Навіть найменші, але масові жертви, дадуть змогу нашому Товариству поставити належний памятник Героям Великого Народу і Великої Справи.

Гроші прохаємо слати через „Обєднання" або: Іля Дайдак, Краків, Яґайлонська 10/ІІІ, для Т-ва Военних Могил.

За виділ:

Яр. Заремба, голова,
Сташко Теодосій, секр.

КОРИСТАЙТЕ З ЮВИЛЕЙНОЇ ОФЕРТИ „СВОБОДИ"

Щоби уможливити читання нашого органу ще ширшому кругови нашого громадянства, адміністрація „Свободи" проголошує з приводу Сорокліття Українського Народного Союза спеціяльну оферту для тих передплатників, які запренумерують „Свободу" в січні, лютім і березні 1934 року. Для тих передплатників буде знижена цілорічна передплата з 7 долярів на $5, а піврічна з $3.75 на $3.

Д-р Михайло Брящайко.

TERTIUM NON DATUR.

(Нема третьої можливости).

У. нас, на Підкарпатській Руси, аж до перевороту спало все сном блаженним. Народнього культурного життя — у модернім значінню того слова — не було. Виходили дві ґазети, тижневики, з котрих одну видавав уряд. Появлявся кождого року календар Унії, сямтам одна читанка для шкіл, або якась брошурка просвітнього, або релігійного змісту. Не диво, що між такими обставинами політична, або культурна думка не могла витворитися, та що ми самі не знали, хто ми, який нарід, до якої культурної суспільности належимо. Саме тому, коли по перевороті зачало кипіти наше культурне й політичне життя, витворилися найріжнороднійші, а нераз дивовижні погляди щодо наших політичних, культурних і господарських справ.

Тут хочемо занятися лише культурними поглядами. — Під цим оглядом вже від перших початків були в нас три напрями: український, російський і домашній. Одні кажуть: ми український нарід, всюди має бути українська мова, українське урядування, українське письмо. Другі знов кажуть: ми лише діялект російської (московської) мови; ми такі самі Москалі, як ті в Москві, та що у нас всюди має бути заведена російщина (московщина). Треті кажуть: ми ані не Москалі, ані не Українці; ми з ними нічого спільного не маємо й не хочемо мати; ми підкарпатські Русини, ми маленький славянський нарід, ми маємо вживати своєї мови, витворити свою літературу, свою культуру.

Ці три напрями боролись і борються між собою. Властива боротьба провадилась, і провадиться лише між українським і російським напрямом, бо третій напрям, то вже такий дурний, що не міг виказати ще майже ніякої праці й ніякого результату. Цей напрям тепер зачинає двигати трохи свою голову, бо деяким політичним кругам і політичним тенденціям він дуже підходить і вони його піддержують. Цей напрям для їхніх цілей надзвичайно вигідний, бо не представляє й не може представляти ніякої сили, ніякого опору та його колись можнаб найлекше зліквідувати. Це дає найбільшу можливість, щоби нас, як маленький нарід без історії, без культури, без політичної сили легенько проковтнула одна або друга сусідня нація.

Треба бути справді анальфабетом політично, культурно й національно, щоби стати на становище, що ми нічого спільного не маємо з Українцями, коли й ми самі Українці; а треба бути 100-процентовим ідіотом, щоб уявити собі, що малий, 700,000 нарід може серед великих, 10—20—50 і 100-міліонових народів, удержатись і може витворити якусь окрему культуру, окрему літературу. Це абсурд, глупа, дурна фантазмагорія. Чого хоче той домашній напрям? Витворити тут у нас штучно воляпік, яким ніхто ніде не говорить, щоби таким способом відорвати нас від наших братів і від нашої рідної, високої, тисячлітньої культури. Таких людей — коли вони й самі не знають, що творять — мусимо вважати найбільшими шкідниками; а коли знають, — то найбільшими грішниками й зрадниками свого народу. Перемога такого напряму означалаб нашу національну й культурну смерть. Віримо, що до такої перемоги ніколи не прийде, бо здоровий інстинкт народу змете тих шкідників і зрадників з їх абсурдними ідеями з лиця землі, мов буря полову.

Чого нам тут витворювати якусь „окрему націю" з чудернацьким воляпіком? Маємо прекрасну, милозвучну українську мову, яку наші предки принесли з собою ізза Карпат, з широких, українських стіпів. Хай ці панове „домашники" візьмуть словар Поповича, Грінченка й інших та хай пересвідчаться, що між нашою мовою і мовою наших закарпатських братів ніякої ріжниці нема. Хай візьмуть українські граматики і хай переконаються, що граматичні правила до останнього слова однакові з правилами нашої мови. Одинока ріжниця між літературною мовою й одним з наших тутешніх діалектів є, що перезвук **о, е, в, і,** в словах як: кінь, віл, віз—переходить на глибоке: кунь, вул, вуз. Той звук „у" вживає не ціла Підкарпатська Русь, лише її менша частина. Ціла Верховина, зачавши від Ясіня аж по Татрянські гори, говорить на „і". Більшість говорить на „і" і ми цікаві знати, чи наші „домашники" візьмуть за основу звук „і", як звук більшости, чи „у", як звук меншости?! Наскільки візьмуть „і" — то між літературною мовою і їх мовою не буде ніякої ріжниці; розуміється лише тоді, коли будуть цю народню мову знати, а не засмічувати її неможливо укованими словами, як житотечение, і т. д., церковщиною, мадяризмами, чехізмами і т. д.

Щодо звуку „у". в словах кунь, вул, — то це не є ніякою спеціяльністю Закарпаття. — Є інші території українські, як напр. північна Чернигівщина, Полісся, де таксамо говорять кунь, вул. Той перезвук „о" в „у" виступає по 13-му віці в літературних памятниках цілої України. Сам гетьман Іван Мазепа писав напр. „пчулка", „тулько" і т. д. Через незначну ріжницю в діялекті ніколи не можна сказати, що це окрема мова. Наприклад у мадярськім діялекті за Дунаєм не кажуть „олмо" (яблоко). „солмо (солома), — але кажуть „оумо", „соумо", — замісць „і" кажуть „е", і багацько інших змін є у вимові. Всеж таки нікому з Мадярів не прийшло до голови за 1000 літ щоб задунайський діялект усамостійнити і витворити для нього окрему літературу.

Москалями ми ніколи не були і не є. Це вже дефінітивно вирішено і над цим питанням шкода дебатувати. А змосковщити нас не можна, хочби вже з тої причини, що Москалі жиють від нас далеко на тисячі кільометрів. Тож Москалями ми ніколи не будемо.

Лишається лиш одинока можливість: наша рідна, українська мова. Всякі інші напрями, чи вони походять від своїх, або від чужих, чи від осіб, чи партій, чи урядів — можна вважати лише атентатом на наш культурний розвиток та на наше народне життя.

Тож геть з усіми домашниками та їх безглуздими ідеями! — („Українське Слово").

З КНИЖКОВОГО РУХУ.

МУСОЛІНІ Й УКРАЇНА.

Накладом „Книгозбірні Вісника", що виходить у Львові під редакцією д-ра Дмитра Донцова, появилася цими днями на українському книгарському ринку книжка п. Михайла Островерхи п. н. „Мусоліні — людина й чин".

Від довшого часу відчувається в нас сильний брак політичної літератури, що трактувалаб про ті позитивні політично-соціяльні метаморфози, що їх від часів світоної війни переживає Захід, про ті реформи, що змагають до очищування нації від усіх шкідливих впливів. Ці епохальні події, що від літ потрясають Заходом і своєю силою та розгоном заливають щораз то нові країни, не знаходять у нашій політичній літературі — поза короткими й невичерпуючими ґазетними статтями — майже ніякого відгомону. Бажаючи ближче довідатись про них, мусиш читати чужі книжки. Не беремося тепер шукати причини такого явища в нас — це цікава тема до окремої статті — стверджуємо лише факт його існування.

Тому треба радіти появою книжки п. Островерхи. В ній подане життя людини, без зрозуміння якого годі зрозуміти той світогляд, що тепер у ріжних формах запановує всевладно в усіх сторонах Европи, а навіть в інших частинах світу, а якому на імя — фашизм; той світогляд, що основно перероджує психіку людини й вслід за тим велить змінити ґрунтовно суспільні та політично-соціяльні інституції. Сподіваємося, що докладніший виклад про цей новий світогляд знайдемо в одній з чергових книжок „Книгозбірні Вісника".

Книжку п. Островерхи попереджує передмова д-ра Дм. Донцова, що подає ріжниці між вчорашнім змиршавілим світом розкладових ідей і світом — сьогодні.

Книжка написана легко, цікаво та подає багато, досі незнаного українській громаді політичного матеріялу, а головно — як біоґрафія сильної людини — настроює читача бадьоро, життєрадісно.

З книжки цієї подаємо дуже цікавий уривок про те, що писав сьогоднішній „дуче" про Україну тому років пятнацять:

„Славетній 1919 рік. Коли на всіх землях України киплять бої. Коли кожна скиба нашого чорнозему скроплюється кровю відважних. І в той рік, коли майже вся Европа по нелюдськи мовчала про наші змагання — тоді головний редактор щоденника „Іль Пополо д'Італія", Мусоліні, слідкував за нашими змаганнями.

„У тому 1919 році він пише у своєму щоденнику, і передусім докладно простудійовує багацтва нашої землі. І при цьому піддає цінні думки свому урядови й урядам інших країн Европи. Пише:

„На Сході жиють народи, багаті потенціональністю. Бажаним є, щоб Україна, відзискавши свій супокій і свою політичну й економічну незалежність, могла збільшити добуття вугля. Тимсамим визволилаб Европу від турботи, що виринає з браку вугля". („Іль Пополо д'Італія", 26. VIII. 1919).

„Коли ми заняли Київ—в літі 1919 р. — Мусоліні писав: „Епічна подія. Не було народу, який бивсяб із більшою вірою за свою волю. Не було народу, щоб у таких важливих умовинах так боровся за своє право життя, за свою незалежність. Загрожений ненаситністю інших народів, збаламучений панрусизмом, без зброї, без засобів, самітний, під недовірчивими поглядами всієї Европи, український нарід визволює свої землі від большевицької зарази і відбирає свою столицю. Вільні народи зворушені могутністю цих боїв, хоч їх уряди удають, мов не бачать змагань цього народу. **Українці не лиш боронять себе, а й цілу Европу".** (Підкреслення автора. Виїмок із „Іль Пополо д'Італія", 6. IX. 1919 р.).

„Колиж Денікін заскочив нас і випер з Києва, який ми щойно здобули, прогнавши большевиків, коли деякі наші „дипльомати" шукали з ним порозуміння, запобігаючи ласки білої Москви, той сам часопис (ч. 251. 1919.) пише: „Панрусизм зробив великий злочин. Москалі — це чужинці для України. А заняття Києва в імені Великої Росії — це гидкий замах на волю народів".

„Коли Маклаков приїхав до Парижа просити у Франції військового вирядження для війська Денікіна, „Іль Пополо д'Італія" (30. XI. 1919.) писав: „Твердження Маклакова про недомагання армії Петлюри є фальшиві. Поміч реакціонерови Денікінови, що на всі національні права глядить царськими очима, — це ганьба. Як Антанта не покине Денікіна і Колчака і не поможе державам, що повстали на бувших царських землях, то вона ніколи не розвяже російської проблеми. А як і розвяже, то негідним способом".

Ці короткі виїмки виразно говорять, що Мусоліні з повним запалом обстоював нашу справу. В усіх його статтях проходить та сама жива, пориваюча сила переконання".

ЗИМОВА НІЧ.

Ніч зимова. Мороз тисне.
Сніг не паде, а валить.
Річка рветься із оковів,
Аж зубами скреготить.

Ген під лісом на цвинтарі
Немов щось скиглить, заводить,
А шляхами в пустім полі
Біла смерть з косою ходить.

Закутане в білу шубу,
Сонне село бовваніє.
Мороз ходить попід вікна
Й на шибках квіття малює.

Зірвавсь вітер тай прапорці білі
Понад селом розвіває
Й поміж тинами в затишу
В піраміди їх складає.

Анастасія Рибакова.

Князь Леопольд І. мав дуже погане письмо. Раз післав одному із командирів приказ, який написав власноручно. Той не міг ніяк відчитати приказу, тому післав свого адютанта до князя. Князь розсердився, бо й сам не міг відшифрувати того, що перед хвилею написав. Кинув приказ у вогонь і крикнув: „Алеж бо я не писав того на це, щоби я читав, лише ви!" І дав устний приказ.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Коляда на боеву акцію.

Заходом 24-го відділу ОДВУ переведено коляду на боеву акцію на Україні й зібрано $42. Розходу було 50 центів. Осталося $41.50, котрі вислано через Обеднання на згадану ціль.

Коляду зложили такі жертводавці:: А. Градовський $1.50; по $1: В. Дідик, С. Левкут, С. Ярмій, Й. Машляк, В. Возничак, В. Чмир, А. Повшок, Г. Вовк, Г. Маланяк, О. Шкрибало, А. Маланин, І. Слуцецький, І. Топольницький, С. Боднар, А. Котович, П. Ілимець, П. Костирка, І. Стружовський, Г. Хімка, В. Головчак, В. Сковрон, І. Семеґен, О. Романчук, Н. Белейчук, Н. Воронюк, К. Михальчук, А. Онишків, Д. Стрілецький, М. Гевусь, І. Бойко, М. Гринюх, В. Буґера, М. Присташ, І. Наконечний, Т. Петрик; по 50 центів: К. Маланяк, А. Пшеничний, І. Батрин, І. Медвідь, Л. Лубінський, Н. Шеремета, О. Куляга, Ф. Чеські, П. Кізел; по 25 центів: Л. Бабій, пані Дунаєвська, Я. Володщук, А. Маланяк.

За 24. відділ ОДВУ:

Теодор Петрик, секр.

—o—

СЕНТРАЛІЯ, ПА.

Коляда на Рідний Край.

Наша українська греко-католицька парохія не забула за наших рідних братів та сестер, котрі тепер знаходяться в нужді та горю в Ріднім Краю, під тяжкою чужинецькою окупацією.

Наша невелика громада рішила помогти нашим рідним братям і сестрам в Ріднім Краю своєю колядою на Різдво. Колядою занялись слідуючі особи: В. Волчанський, В. Гоцинець, Н. Жолобайлюк, Й. Сидор, П. Надич, Л. Масинець, В. Лях. Ці колядники зібрали $32.75. Як другі колядники ходили шкільні діти з п. Гоцинцем, які зібрали $17.

Жертви зложили слідуючі: о. Гривнак $2; по $1: В. Солоп, В. Волчанський, Г. Борис (мол.), Т. Палко, І. Чепамол, В. Гоцинець, Н. Надич, В. Жолобайлюк, Й. Сидор, В. Федорчук, М. Рояк, А. Бажан, Й. Ступь, Е. Гирич, М. Криницька, М. Ковбаніст, Т. Живан, З. Волчанський (ст.), І. Палкович, М. Липтак, М. Голійний; по 50 ц.: Ю. Березняк, М. Лацко, Ю. Горват, Ю. Івашкович, І. Данів, В. Максимів, Т. Касенич, С. Баландович, Й. Мершинець, Г. Кардоса, О. Пукица, І. Савчук, С. Дудай, П. Височанський, Ю. Личко, І. Лопацій, М. Гоцинець, Н. Смоляк, К. Грабарович, І. Джуґля, Л. Масинець, О. Пукица, М. Боргин, А. Якубек, П. Надич, З. Волчанський, А. Поточний, П. Филяк, Т. Филяк, М. Дудун, І. Линь, І. Лоштин, Т. Бугай, С. Хомович, М. Жолобайлюк, М. Шиманська, Г. Борис (ст.), П. Амброз, В. Черидарчук, І. Личко, М. Комарницький, Е. Писарчук, М. Михайлечко; по 25 ц.: В. Турянин, Е. Гундерюк, Г. Бобонич, І. Сковчак, С. Пятничанська, А. Вербич, М. Вокерич, А. Чорняк, М. Ревацький, В. Скольський, А. Гакімер, І. Палко, І. Пухір, С. Гутник, Н. Милик, М. Ковбан, Н. Скольський, п. Варґо, О. Надич, п. Бендзяк, Т. Козак. — Разом заколядовано $49.75. Гроші вислано через Обеднання на такі цілі: на голодуючих $15, на Рідну Школу $15, на інвалідів $10, і на визвольну боротьбу $9.75.

Йосиф Сидор.

—o—

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Коляда на Рідний Край.

Заходом членів Товариства ім. Юліяна Головінського, від. 16 ОДВУ, в порозумінню зі всіма орґанізаціями в нашій місцевости, ходили колядувати слідуючі: М. Чагарин, К. Сулима, І. Паньків, І. Околіта, П. Гук, М. Кінаш, К. Липка, Ю. Самборський, М. Яцишин, О. Костюк, Л. Комоницький, Н. Глядик, П. Стойко, П. Зарівний, І. Косик, О. Колісник, Н. Сулима, Г. Голик.

Жертви зложили на коляду слідуючі громадяни: по $2: о. В. Каськів, А. Швець, Ж. Волинтук і І. Тепер; по $1: Г. Бойко (Провіденс), О. Литвинець, М. Стасишин, М. Гучак, А. Волик, Й. Чагарин, Д. Лукиник, М. Підгородецький, О. Чубай, А. Пророчок, Михайлина Ґурбель, В. Свинарчук, П. Гук, А. Брис, А. Джаман, Л. Бурачок, Н. Герман, Н. Черкас, Д. Піжинський, І. Малинчук, В. Бурак, М. Проборівський, Марія Скибінська, В. Патрило; по 50 ц.: П. Кацюба, М. Кузів, Анна Марцилюк, В. Кучерявка, І. Гливка, І. Рудик, Л. Самбірський, Г. Гайковий, Й. Кава, Т. Лаба, Д. Гажійчук, В. Пачковський, П. Зарівний, М. Чагарин, Я. Процишин, І. Гуцал, А. Каролишин, Л. Коминицький, О. Колісник, Й. Виспянський, Г. Кічак, І. Рапко, М. Заплідний, Д. Ремінник, Н. Глядик, Й. Ходоровський, Н. Вецал, М. Кінаш, П. Заяць, І. Околіта, С. Бардачевський, О. Косюк, П. Ремінник, А. Ґурняк, К. Сулима, І. Сарахман, М. Копернюк, І. Паньків, П. Сталений, В. Капитко, М. Карась, К. Корницький, І. Туз, Я. Мостецький, П. Стойко, Д. Герман, Д. Зелененький, Анна Свірська, А. Горбайчук, І. Косик, П. Стрик, Г. Стрик, І. Городивський, А. Коралишин, Ю. Іванович, П. Схаб, І. Строцький, А. Кушнір, О. Заходник, Д. Бойко, Я. Шаравара, В. Пасічняк, І. Познанський, Юстина Демків, Г. Голик; М. В. Бардачевський і П. Ґаврада по 30 ц.; по 25 ц.: О. Кравець, В. Вовк, В. Липський, Д. Пігун, А. Сирота, М. Яцишин, Н. Н., П. Лапчинський, Й. Гричух, І. Коцюба, Й. Бардачевський, Н. Кришталович, І. Назарик, С. Роґожа, А. Зарічняк, В. Козак, П. Кічак, Л. Ганчарик, Й. Галовочка, Йосифа Грайдюк, К. Липка, С. Сідляр, Ф. Лановий, В. Барилюк, Й. Василишин, М. Сербай, Параскевія Ґульовач, Й. Квасницький, Й. Городівський, М. Фірман, П. Романович, А. Перишлюга, С. Буфтик, С. Свинарчук, П. Ґембаровський, А. Стадник, І. Доминяк, Н. Дзяман, Р. Максимович, М. Захарків, К. Добривода; Й. Змора 20 ц.; В. Кінаш 10 ц. — Разом заколядовано $75.25, котрі вислано через Обеднання до краю з призначенням $20 на Рідну Школу, $20 на інвалідів і $35.25 на боеву акцію.

Петро Гук.

ВОВКОВА СПОВІДЬ.

(Байка).

Знемігся Вовк, напали шлунок млости,
Пропасниця трясе, болять всі кости,
На серці важко і гріхів мов повідь,
З жалем почав Неситий явну „сповідь":
Ах, грішник я — перечити не всилі,
Моє життя повніське злоби, гнилі...
Нераз було (і сльози покотились) —
Не відмовляв, як другі вдвійку бились,
Нераз—пече, болить мене той гріх—
З ліщини, нехотя, струснув горіх.
А скільки то, йдучи біля кошари,
Не здоровив овечої отари...
Частенько, як напитись біг до броду,
То чесним рибам скаламутив воду,
Зі сну будив птичок, доптав травицю
І навіть двічі сердився на куницю.
Три рази микнув з качки тропки пуху
І—лишенько!—забив на носі муху!..
Не маю більше, та вже і з цього видно,
Що грішник я, грішив, грішив огидно".
Оттак жалів... А там десь між корчами
Телятко неодно шукає мами,
Дарма кізки ридають і ягнята,
Нема сестер-братів, немає тата,
І тільки тут то там знаходять рани
Та свіжу кров, пролляту край дороги...
Не тямить Вовк сирітства і розбою,
У нього, бачте: чесність із собою!

М. Соняшник.

— Алеж, пане суддя, я зовсім не був пяний, я був лише, як то кажуть „під ґазом".

— Так? Ну, то я вас засуджую, замісць на тиждень, на сім днів арешту.

ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ.

(59)

Як король Елькомоельгаґо заборонив своїй дочці колоти Тарзана штилетом, княжна крикнула в гніві: „Він відважився дивитись у мої очи. Він не хотів говорити до мене, хоча знав, що це мені зробить приємність. Його треба вбити!" „Він не належить до тебе, щоби ти могла його вбити", сказав король. „Він належить до Зоантрогаґа". „Я його відкуплю", сказала Джанзара, та приказала привести негайно Зоантрогаґа до престольної кімнати.

Коли Міранда прийшов до памяти після того, як дочка чарівника побила його по голові, вогонь уже був погас і вже майже розвиднілося. Він почувався слабим, а голова крутилася й боліла сильно. Коли посягнув рукою до голови, то намацав, що все волосся було збите запеклою кровю та що він мав на голові велику рану. По його тілі перейшов мороз і він почув такий біль, що знов омлів. Як знову прийшов до себе, вже було ясно, але він не міг навіть пригадати собі, де він був.

Накінець, сівши, він побачив, що його мошонка відрізана. Він дивився зі здивуванням на свій лук. Потім устав, як чоловік, що ходить у сні, та поволікся в джунґлі. Яких сто ярдів від своєї криївки він наґло побачив льва, що їв свою добичу. Звір заревів ґрізно. Міранда на хвилю станув укопаний.

Потім зі зручністю пантери скочив на звисаючу галузу найближчого дерева. Кілька годин потім лев забрався геть, а Міранда тихцем опустився з дерева та пропав серед зелені, що звисала над стежкою слонів. Його діяманти пропали, але йому тепер не було до діямантів. Угга його покинула, але він за нею не тужив. Угга думала, що на нім пімстилась, але вона вдарила його так сильно, що Міранда не розумів добре, що з ним сталося. Його мозок був коморою для безпотрібних спогадів.